

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОЇ ОПОНЕНТКИ –
докторки юридичних наук, професорки,
Карабін Тетяни Олександрівни
на дисертацію Кузь Тетяни Володимирівни
«Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів
цивільного стану в Україні»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційної роботи. Актуальність теми дисертаційного дослідження Кузь Тетяни Володимирівни зумовлена двома підставами: особливостями правової природи актів цивільного стану та відповідних адміністративних послуг, а також недостатнім рівнем їх дослідженості у сучасній науці публічного управління та адміністрування.

Акти цивільного стану, по-перше, можуть розглядатися як процедури встановлення фактів, подій або дій, що впливають на виникнення, зміну або припинення прав та обов'язків, а також характеризують правовий стан громадян. По-друге, як управлінські та адміністративні акти (акти органу публічної влади), що підтверджують реєстрацію цих фактів. По-третє, як документ – матеріальний носій інформації про дії та події, що підлягають посвідченню у відповідних органах публічної влади. Однак на сьогодні не вироблено єдиного підходу до цього питання, що зумовлює досліджувати цю проблематику на дисертаційному рівні. Найбільш важливими з теоретичної та практичної точок зору є аналіз особливостей публічного адміністрування щодо надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, які необхідно враховувати при регламентації прав та обов'язків як суб'єктів, що надають відповідні послуги, так й їх отримувачів.

Тобто актуальність обраної теми дослідження зумовлена, з одного боку, важливістю створення ефективної системи органів державної реєстрації актів цивільного стану, а з іншого – наявністю теоретичних та практичних правових

проблем, пов'язаних із впровадженням європейських стандартів їх організації та діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Висновки і рекомендації, наукові положення, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими. Ступінь обґрунтованості сформульованих авторкою наукових положень, висновків і рекомендацій зумовлений встановленням належної мети та завдань дослідження, обраними дисертанткою методами дослідження, а також всебічним аналізом значного переліку літературних джерел з досліджуваної теми та нормативно-правових актів. Дисертантка використала достатню кількість сучасних загальнонаукових та спеціальних методів, підходів, теорій, зокрема, метод системного аналізу, метод системно-функціонального та структурно-функціонального аналізу, компаративний метод та ряд інших.

В основу дисертаційної роботи покладені фундаментальні положення адміністративно-правової науки, наукові розробки з проблематики державної реєстрації актів цивільного стану. Дослідження спирається також на здобутки суміжних наукових галузей, зокрема, державного управління, економіки, соціології.

Обґрунтовуючи ті чи інші положення, авторка опирається на дослідження вітчизняних та іноземних вчених, вміло обґрунтовує власні судження, висновки та пропозиції. Дисертанткою проаналізовано значний масив літературних джерел (274 найменування), на кожне з яких дано вірне посилання. Вказане засвідчує не лише академічну добросовісність авторки, а й глибину проведеного нею дослідження.

Аналіз змісту дисертації засвідчує, що її авторка володіє належним рівнем проведення наукового аналізу, узагальнення та формування обґрунтованих висновків.

Розгляд та вирішення поставлених завдань дозволили Тетяні Кузь у кінцевому підсумку досягнути поставленої мети дослідження. Достовірність наукових положень підтверджується значною кількістю публікацій. Загалом

представлені результати дослідження є цілком обґрунтованими та достовірними, авторка кваліфіковано підсумувала проведену роботу, що відповідає заявленим вимогам.

Наукова новизна, представлена у дисертації, її основні наукові положення, висновки та рекомендації. Оцінюючи основні здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на окремі результати, що є новими. Так, заслуговує схвалення запропоноване авторкою узагальнення доктринальних підходів до формування нової парадигми стандартизації адміністративно-правового регулювання діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану.

Слушним видаються положення про авторське визначення поняття «адміністративна процедура реєстрації актів цивільного стану», під якою вбачається сукупність адміністративно-процесуальних дій, що забезпечують вирішення індивідуальних реєстраційних справ щодо дій та подій життя людини, які впливають на виникнення, зміну або припинення її прав та обов'язків, які здійснюються уповноваженими органами у сфері виконавчої діяльності, що виражається у санкціонуванні, офіційному визнанні за певними суб'єктами прав та правового статусу.

Доведеною і переконливою вважаємо позицію Кузь Т. В., про те, що адміністративні процедури реєстрації актів цивільного стану є неюрисдикційними, тобто такими, що носять позитивний характер, ініціюються заявником шляхом подання заяви встановленого зразка до відповідного адміністративного органу.

Обґрунтованим вважаємо висновок про те, що народження є заявною адміністративною процедурою з визначеним терміном її здійснення – не пізніше одного місяця з дня народження дитини. За загальним правилом державна реєстрація народження проводиться органами ДРАЦС за місцем народження дитини або за місцем проживання її батьків чи одного з них, проте під час воєнного стану запроваджена повна екстериторіальність, що передбачає можливість звернення до будь-якого органу в системі органів ДРАЦС.

У тексті дослідження дисертанткою вміло обґрунтовується на основі глибокого аналізу іноземного досвіду багатьох держав, які саме стимулюючі елементи діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану мають бути офіційно закріплені в нормах діючого законодавства.

Цілком погоджуємось із пропозицією авторки щодо необхідності удосконалення напрямів реформування адміністративно-правового регулювання діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Загалом, пропоновані положення, що виносяться на захист є авторськими, чітко сформульовані, логічні, науково виважені та обґрунтовані впродовж роботи, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Оцінка змісту дисертації. У роботі Тетяни Кузь порушено фактично не розроблені раніше наукові і практичні проблеми, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати, виробити ряд корисних пропозицій. Окреслена мета, а також поставлені для її реалізації завдання, визначили структуру роботи, яка є цілком логічною, виваженою і такою, що охоплює великий обсяг важливих аспектів дисертаційного дослідження. Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що у проведеному науковому дослідженні запропоновано актуальну концепцію впровадження європейських стандартів діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Перший розділ дослідження стосується теоретико-правових засад дослідження адміністративно-правового регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні. У ньому визначено історію розвитку законодавства, що регламентує реєстрацію актів цивільного стану в Україні, тенденції сучасної доктрини адміністративно-правового регулювання державної реєстрації актів цивільного стану, органи державної реєстрації актів цивільного стану як суб'єкти адміністративних правовідносин. Другий розділ присвячено адміністративним процедурам державної реєстрації актів цивільного стану, в тому числі поняттю та видам процедур державної

реєстрації актів цивільного стану, державній реєстрації народження та смерті особи, правовій процедурі визначення походження дитини, державній реєстрації шлюбу як підставі створення сім'ї. Третій розділ дисертації присвячено дослідженню напрямкам вдосконалення адміністративно-правового регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні через призму аналізу зарубіжного досвіду правового забезпечення реєстрації актів цивільного стану та шляхів удосконалення законодавства у сфері державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Серед висновків, що заслуговують на увагу, слід відзначити, насамперед, авторську позицію щодо запровадження інституту адміністративно-правового супроводу державної реєстрації актів цивільного стану як комплексного міжгалузевого інституту.

Також варто погодитися із виокремленими авторкою ознаками адміністративної процедури державної реєстрації актів цивільного стану, зокрема такими як: реалізація компетенції відповідного виконавчого органу державної влади; розгляд та вирішення індивідуальних адміністративних справ у сфері державної реєстрації актів цивільного стану; прийняття актів цивільного стану, що передбачає видачу відповідних свідоцтв про державну реєстрацію.

Цікавим є висновок щодо необхідності скоротити термін розгляду заяв про державну реєстрацію актів цивільного стану при наданні усіх видів адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану та впровадження іноземної практики з реалізації концепту створення «інтегрованих офісів» за умови забезпечення у них зручних умов обслуговування громадян із використанням технологій «віддаленого доступу».

Загалом, теоретичні та практичні висновки, що містяться в дослідженні, спрямовані не лише на вирішення виявлених в ході дослідження проблем, а й можуть стати підґрунтям для подальших наукових пошуків у досліджуваній сфері відносин.

Структура і зміст роботи відповідають меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Дисертація складається із анотації, вступу, трьох

розділів, вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертаційної роботи становить 293 сторінки, з яких 233 сторінки основного тексту. У роботі наведено 6 додатків. Список використаних джерел містить 274 найменування.

Особистий внесок здобувача. Теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, які характеризують його наукову новизну та практичне значення результатів, отримані авторкою особисто.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Наукове значення результатів дисертаційного дослідження полягає в узагальненні теоретичних положень попередніх досліджень та практичних рекомендаціях стосовно удосконалення законодавства України, що регламентує процес державної реєстрації актів цивільного стану.

Обґрунтовані у дисертаційному дослідженні наукові висновки та пропозиції може бути використано у:

- *нормотворчій діяльності* – для удосконалення механізму адміністративно-правового забезпечення процедури державної реєстрації актів цивільного стану;

- *науково-дослідній сфері* – як теоретико-методологічне підґрунтя для подальших наукових досліджень базових елементів механізму адміністративно-правового забезпечення державної реєстрації актів цивільного стану;

- *правозастосовній діяльності* органів державної влади та місцевого самоврядування – для вирішення спорів у сфері захисту прав та законних інтересів громадян під час державної реєстрації актів цивільного стану;

- *освітньому процесі* – викладання дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративно-процедурне право», «Сімейне право», також для підготовки підручників, навчально-методичних посібників, нових навчальних курсів.

Повнота викладу результатів дослідження в публікаціях. Основні положення дисертаційної роботи викладені у 15 наукових працях, з яких: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному виданні, 7 праць апробаційного характеру.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація на тему «Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» не містить порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації, її окремих положень та оформлення. Як і будь-яке наукове дослідження, дисертаційна робота містить окремі дискусійні положення.

1. На сторінці 77 дисертації авторка пропонує поетапний розподіл процесу становлення та розвитку системи реєстрації актів цивільного стану в Україні. На першому етапі дії, пов'язані з такою реєстрацією, здійснювали не державні органи чи їх посадові особи, а представники церкви. Другий етап розвитку законодавства про реєстрацію актів цивільного стану включав у себе радянський період починаючи з 1917 року по 1991 роки. Третім етапом, що констатує розвиток законодавства про реєстрацію актів цивільного стану запропоновано вважати роки після проголошення незалежності України і до сьогодні.

На нашу думку, переваги будь-якої систематизації – це чітко визначені критерії поділу загальної матерії, яка класифікується на групи. Або ж класифікаційні групи повинні володіти особливими, характерними рисами, відмінними від інших груп. У даному випадку є не до кінця зрозумілим критерій такого поділу. Перший етап відрізняє від другого суб'єкт здійснення такої реєстрації: недержавний, а потім державний. А другий від третього відрізняється державною належністю: радянський етап та етап в рамках держави Україна.

Звичайно, кожен із цих етапів характеризується якісними відмінностями, зокрема, і в першу чергу, процедурними аспектами. Перший етап не завжди передбачав глибокої систематизації та об'єднання реєстраційних даних, другий етап таке узагальнення вже передбачав, а характеристикою третього етапу є впровадження цифрових технологій та адаптація законодавства України про реєстрацію актів цивільного стану до норм і стандартів ЄС. Саме такі аспекти систематизації і варто додатково розкрити дисертантці на захисті.

2. На сторінці 26, 122 дисертаційного дослідження авторка приходить до висновку про те, що адміністративні процедури реєстрації актів цивільного стану є неюрисдикційними, тобто такими, що носять позитивний характер, ініціюються заявником шляхом подання заяви встановленого зразка до відповідного адміністративного органу. Втім, у роботі наведені загально-теоретичні пояснення класифікації, але відсутня аргументація, чому саме ця класифікація є застосовною до адміністративної процедури реєстрації актів цивільного стану, та чому вони є саме неюрисдикційними. Адже критерієм поділу проваджень на юрисдикційні та неюрисдикційні є підстава початку провадження, наявність чи відсутність конфліктності під час ініціювання процедури, проте у ході реєстраційної процедури така «юрисдикційність» може виникнути. Вважаємо за доцільне на прикладі конкретних процедурних відносин продемонструвати авторську позицію.

3. Абсолютно підтримуючи авторку дисертаційного дослідження у її спробі ввести в обіг термін «адміністративно-правовий супровід», оскільки позначення будь-якого поняття окремим терміном призводить до більшої уваги до відповідного правового явища як наукового середовища, так і представників сфери правотворення та правореалізації, а відповідно, як наслідок, покращення правового регулювання. Проте, у положеннях наукової новизни та на сторінці 62 дослідження систематизовано характеристики адміністративно-правового супроводу: спеціальний суб'єкт, який наділений адміністративними повноваженнями; норми регулювання адміністративного права; особливості юридичних засобів, що впливають на захист суспільних відносин, що регулюються іншими галузями права; наявність адміністративно-правового регулювання у діяльності органів законодавчої влади, судової системи, прокуратури; у рамках адміністративно-правового супроводу передбачається можливість делегування повноважень; методи адміністративно-правового супроводу без вказівки на теоретичну та практичну цінність такої систематизації. Вважаю, що на публічному захисті такі аспекти мають бути висвітлені.

4. У підрозділі 1.3 (стор. 90-93) дисертації Тетяна Кузь приходить до висновку про доцільність застосування моделі багаторівневої системи органів публічної влади до суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері державної реєстрації актів цивільного стану. Проте у тексті дисертації відсутній чіткий аналіз міжрівневих взаємодій особливо стосовно суб'єктів, які входять до різних систем (державної та самоврядної). Адже багаторівневе управління – це не тільки розподіл компетенції між органами, які знаходяться на різних організаційних рівнях, це також і взаємодія, взаємовпливи та взаємозалежності одних суб'єктів від інших.

5. У дисертації авторка також торкнулася питання процедури реєстрації народження та визначення походження дитини, яка зачата в результаті допоміжних репродуктивних технологій. Під час захисту вважаємо за доцільне надати належну характеристику зазначеній адміністративній процедурі та вказати чим вона відрізняється від звичайної адміністративної процедури реєстрації народження дитини.

Загальний висновок. На підставі проведеного аналізу змісту дисертації Кузь Тетяни Володимирівни на тему «Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні » можна зробити висновок, що робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням складної і водночас актуальної проблеми та відповідає вимогам до написання та оформлення робіт такого рівня.

Запропоновані дисертантом принципи, механізми, моделі, безумовно, формують нову методологічну основу подальших наукових пошуків, є суттєвим доповненням у справі практичного розв'язання зазначеної проблеми, а також реальним внеском у подальший розвиток теорії і практики адміністративно-правового регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка Кузь Тетяна Володимирівна заслуговує присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційна опонентка:

докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Ужгородського національного університету

Тетяна КАРАБІН

Підпис засвідчено:

Вчений секретар Вченої ради
Ужгородського національного університету

Олена МЕЛЬНИК